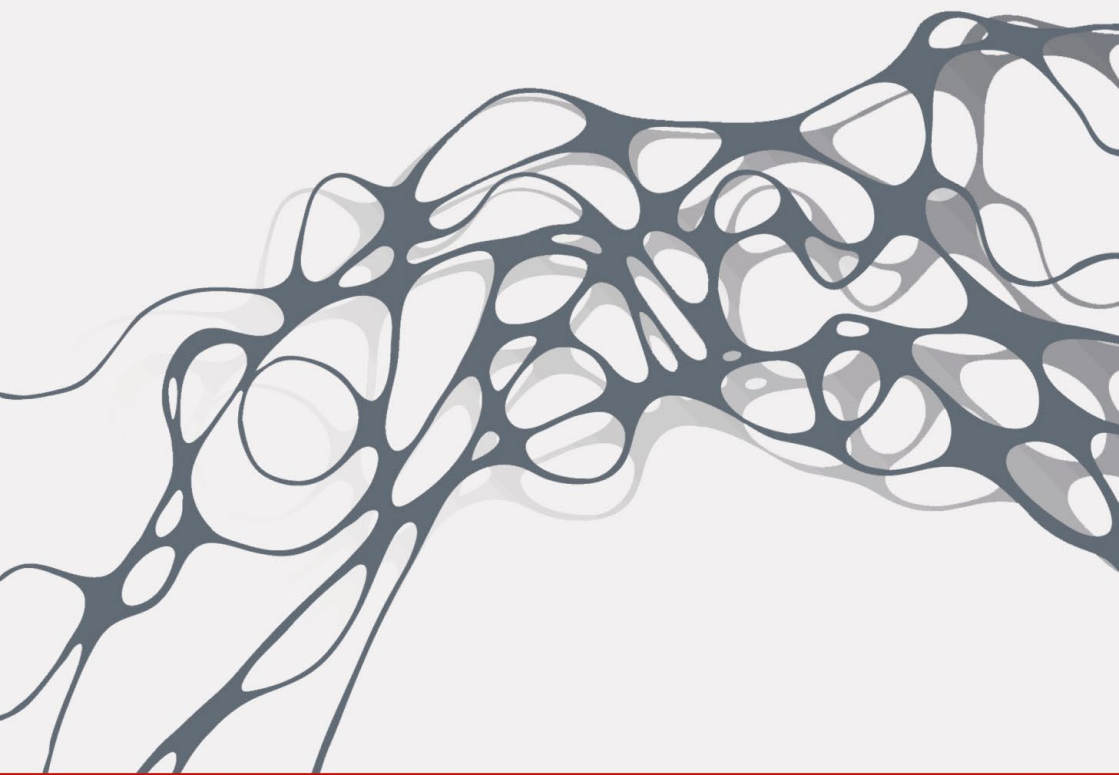

AČKOLI

Miroslav Holub

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Ačkoli

Miroslav Holub

Znění tohoto textu vychází z díla [Ačkoli](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Československý spisovatel v Praze v roce 1969. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Miroslav Holub: Ačkoli), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyžijte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 5. 2. 2021.

OBSAH

Minimální program	9
Bůh	11
Zátiší	12
Meteorologie	13
Dva	14
Dar řeči	16
Okysličování	17
Vynález ohně	19
Radostná událost	21
Večer vysvěcený božskou rukou	23
Jádro věci	25
Moudrost	34
Encyklopedie. Suma vědění	36
Sdružené pojištění domácností	38
0. 53 místního času. Vypuknutí nepřátelství	39
Útěk něčeho podobného pavouku	40
Tramvaj v půl šesté večer	45
Hra na neomylnost	47
Zvěstování	49
My, co jsme se smáli	50
Anatomie absolutna	54
Anatomie skoku do prázdna	56
Anatomie vzdáleného oka	57
Anatomie nedělního rána	58

Anatomie ticha	61
Bez názvu	63
Tajno	66
Rozumno	67
Lyrično	68

CELÝ DEN
JSEM HLEDĚL NA NEBE
NA NEBI
BYLO JEN NEBE

Nebe / Šigedži Cuboi

*Ačkoli báseň vzniká tehdy, když už nic jiného nezbývá,
ačkoli báseň je posledním pokusem o řád, když neřádu jest
už až po krk,*

*ačkoli básníků je nejvíc zapotřebí, když je nejvíc zapotřebí
také svobody, vitamínu C, komunikací, zákonů a terapie
hypertenze,*

*ačkoli „být umělcem je selhat a umění je věrností selhání“,
jak praví Samuel Becket,*

není báseň z posledních věcí, nýbrž z prvních věcí člověka.

Minimální program

Ono
blankytně zbytečné
mávání na
odplouvající
hlavu medúzy

Ona
trůnní řeč
hraboše
nad kočkami

Mušinec
v Antarktidě

Spojnice vedená
od prstu k prstu
vždycky znovu
nedotažená

Ona rovnoběžka
s ničím nebo
téměř s ničím

Nicméně to
jediné
co se vás týká

komodore
v prázdné předměstské
ulici

Aspoň
pokud slyšíte
svůj vlastní
krok

Bůh

Bůh podoby sovy
přebývá na půdě.
Nasloucháme škrábání jeho drápů
a na stolech s povděkem nalézáme
Jeho chutné vývržky.

Zátiší

Zátiší s dvěma rybičkama,
informačním slovníkem
a trpajzlíkem se žlutou čepičkou.

Dnové četby od stěny ke stěně.

Chvílemi
vytí rybiček za sklem.
Zachvění trpaslíka,
v němž se probouzí
cupaninový Faust.

A z otevřeného nebe
volá
hlas Markétčin
Jindřichu, Jindřichu.

A potom
jakási trnová koruna
ze stropu
visí.

Meteorologie

Hluboká brázda nízkého tlaku
postupuje od pobřeží Grónska;
zvlněná fronta ovládá Evropu,
vytlačuje srážkové systémy
někam...
k nám.

Kouřmo.

Elastický most vzduchu se láme;
panuje
přetížení jednoho milibaru.

Tratíš se.

Drobné trvalé zabíjení v prsou,
v rukách nekřtěné bezvětrí.
Tlakoměry myslí na fialové
Eskymáky.

Tady
neprší.
Jenom mokneme.

A ze stromů
den po dni
něžně
kane krev.

Dva

Vždycky zase
je to pád střemhlav
z havarujícího Astrojetu
mrazivým prázdnem,
mraky rvou šaty s údů
a ohlušující země se blíží
jako zuřivý novotvar,
jako koule schizofrenního děla.

A náhle — dopadnuvše,
a náhle — přetaženi,
a náhle zabořeni
jeden v druhého
jsme
otisky hlíny v hlíně
a černá nafta tryská z nás
řečištěm nahodilého příbytku
a kape do očí
mstivým andělům
uskřípnutým ve veřejích.

A pak nám není nic —
než noc,
a pak nám není nic —
než ráno
a opuštěná sláva vzduchoplavců
zbavených křídel
v neznámé cizí zemi.

Ačkoli báseň je jen malý strojek ze slov (jak praví William Carlos Williams), malý strojek ze slov tikající ve světě megastrojů a megatun a megaelektronvoltů,

ačkoli ve světě básně není možno přebývat o nic lépe než v kterémkoli jiném světě, ačkoli svět básně je bezútešný, rodí se z bezútešnosti a zaniká v bezútešnosti duchovních dějin,

ačkoli „umění problémy neřeší, ale spíše jen obnosí“, jak praví Susan Sontagová,

přece jen je báseň jediný meč a štít, neboť není v zásadě a jádru ani tak proti tyranům, proti automobilům, proti šílenství a rakovině a branám smrti, ale proti tomu, co je pořád, pořád uvnitř i vně, pořád před i za i uprostřed, pořád s námi a vůči nám;

je proti prázdnotě. Báseň je bytí proti prázdnotě. Proti prvotní i druhotné prázdnotě.

Dar řeči

Pohovořil.
Okrouhlá ústa se
otvírala a zavírala na způsob
zpívající mihule.
Bylo slyšet
bublavé syčení,
jak se dovnitř
překotně valilo
prázdnno
jako bahenní plyn.

Okysličování

Neviditelný plamen se vznáší nad stoly.
Dychtivé slučování prvků
něčeho s ničím,
něčeho, co se neříká,
s něčím, co se říká,
skryté endotermické svinstvo.

Proces probíhá
jedním uchem dovnitř,
druhým uchem ven,
mozek mele otrávené zrní
a velký potkan za skleněnou stěnou
roste jako růžový patron lazebníků;
jemné, trvalé pouštění žilou.

Rosteme, popelavíce.

A do vrásek, tohoto monotypu
cizoty na vlastním,
usedají kysličníky mlčení
a hydroxydy rezignace.

No nic.

Zlato nebude. Kámen mudrců
není v plánu.
Dým z písanek a výkresů klesá do úst.
Nemajíce slov, tleskáme.

A uvnitř,
uvnitř této retorty z lidské kůže
se usazuje velká socha popela,
se slzícíma očima,
bílými chvějivými rty,
jež opakují po nocích, když
kořeny tancují a hvězda píská,
prázdné popelové praslovo
Potom Potom Potom Potom.

Vynález ohně

Šel,
vzal to,
nesl
v nádobě
z křemičitého skla,
v azbestové rukavici,
v lhostejné temnotě.

Ukázal jim to,
modrofialový,
veselý
plamen,
hluboce znepokojen,
že to nebude fungovat
a že to není to.

Bylo to to,
už voněl
první steak
a první heretik
chytal od nohou.

Diovi to bylo fuk,
Héře se to
dokonce líbilo.

On, Prométheus,
se vrátil
vymyslet

autogen.
Ale to už nešlo
a jenom mu
narostla pouta
na kotnících,
na zápěstí,
a z šedivé hlavy
vylétl orel
a kloval
a kloval.

Radostná událost

Rodí se malá ebenová kočička
srdce tluče jako špendlík ve škatulce,
játra roní albumin jako křestní vosk,
střeva se vlní jako potůčky pod sněhem,
rodí se malá ebenová kočička,
kyselé fostatázy pracují s neomylností
deseti tisíc let,
nukleoly vylévají svou moudrost do cytoplasmy,
jedinečné údaje se množí jako vzdálené
úderý kopyt,
pohlavní žlázy zrají,
rodí se malá ebenová kočička,
drápy se povysunují,
nožky se pohybují,
bříško se nadouvá,
rodí se malá ebenová kočička,
rodí se,
jde,
hledá velký ebenový struk,
zakusuje se
(jak se rozpíná vesmír jednoho života!)
rodí se malá ebenová kočička,
zakusuje se

a již pohlcuje svou velkou ebenovou matku
s drápky, s nohama, s hlavou,
s fousama, se srdcem,

s buňkama,
s mlékem, s vesmírem,

se vším všudy.

Jaké je prázdno kolem malé ebenové kočičky.

Večer vysvěcený božskou rukou

Kontrapunkt z nedělní četby

Kdo tančí dvojkročný tanec¹ pro sedmero ledňáčkových dní,
jednou z večera padne na něj hoře v lehoučkém tanečním
dvihu a náhlé znechucení by ho ovládlo,

Kdyby mohutně nevpad sbor

Jak moře samo bušící do hroudy svojí vlnou — vlnou
vrávorajících model do kroku rohatých masek...

Dejme tomu,² že v okamžiku záblesku atomového výbuchu
je blízko nás velká jáma a pařez. K pařezu jsou dva kroky
A k jámě patnáct metrů.

Zítřka si obujem střevíčky dramatu a bez klenotů vyjdem
tváří v tvář pryšcům u cesty; ale dnes večer ještě na boso
v sandálech dětství...

V tomto případě je nutno okamžitě zalehnout za pařez
(Obr. 12)

A nikoli běžet až k jámě, třebaže se zdá být spolehlivějším
úkrytem. Činíme tak proto, že tlaková vlna se šíří do
všech stran od středu výbuchu velkou rychlostí.

Sestupujem na poslední val dětství, k moři,

Za dvě vteřiny urazí vzdálenost 1000 metrů, za pět vteřin
2000 metrů a za osm vteřin 3000 metrů.

Jestliže si člověk okamžitě lehne na zem nebo zaujme
nejbližší úkryt (kryt), sníží tím stupeň ohrožení tlakovou
vlnou nebo se jí úplně vyhne

Po stezkách ostruží, kde rozechvěle se zachytly starořecké
vločky zažloutlé pěny s peřím a chmýřím dávno vyletělých
hnízd.

---

1 Saint-John Perse (Překlad J. Konůpka)

2 Plukovník F. Gavrikov

Hranice prázdna: Prázdno začíná tam, kde končí hranice člověka. Hranice člověka jako principu pořádajícího a určujícího, vidoucího a koncipujícího plán proti entropii mrtvých věcí.

Hranice člověka se rozšiřují a zužují, pulsují s jeho energií.

A je větší prázdno tam, kde býval člověk, než tam, kde nikdy nebyl. Mezhvězdný prostor není prázdny, ale není hroznějšího prázdna než rozpadlý příbytek.

A než zplanělá myšlenka.

Pozorující hvězdy, zažíváme prázdnotu, která není z nich.

Jádro věci

1

Faust
nebo kdokoli
sdostatek nešikovný, aby mohl být
moudrý,
kdokoli, komu se ohne každý hřebík
již prvním úderem,
kdokoli, kdo si zapomíná koupit
lístek nebo
prokázat se jízdním průkazem
ihned při nástupu cesty,
kdokoli, koho trhnou o dvě deka
na osmince másla,
prostě Faust
prochází se
(před velikonoci)
za městem, ťapaje do oněch louží,
jimž se nejspíše
chtěl vyhnout,
prochází se proti směru obchůzky, naplétaje se
všem možným davům, jež
víceméně jásají, neboť
jest střídavě oblačno a setrvalý stav
a vůbec
*Jsou situace, kdy nezbyvá
než se radovat*
prochází se a sdílí jejich radost,
konečně

*Některé chyby jsou již chybami,
jiné dosud zásluhami*

prochází se, jako když pendlovky
vylezou z futrálu a jdou bez zvonění,

*Nic se nestalo, ale vždycky
jsme to předvíдали*

prochází se jako vybitý akumulátor
na pohyblivém chodníku,
naslouchá hlasům shůry,

Draví ptáci nezpívají

naslouchá hlasům zdola,

Hledáte smysl života?

A česnek už máte?

zahýbá šedivou cestou kolem cementárny,
zahýbá červenou cestou kolem jatek,
zahýbá modrou cestou kolem rybníka,
zahýbá zakázanou cestou kolem obecního
úřadu,
zahýbá zelenou cestou kolem hřiště
obývaného vrískotem a bezmyšlenkovitým
kutálením —

Mládí není argument

Stáří tím méně

jde a přemýšlí, ale spíše jen

jde

Přirozené je přemýšlet,

jen když nic jiného

nezbývá.

A posléze
 (pochopitelně)
 potkává černého pudla,
 který obíhá v menších a
 menších kruzích,
 jako když zlověstný křížák
 snová svou volskou síť

— Hle, nyní se objeví
 aktuální jádro pudla,
 říká si Faust a spěšně
 míří k domovu.

A pudl krouží,
 podoben poštovnímu havranu,
*Rovnováhu lze udržet
 nejlépe křídly*
 podoben kočce, podoben myši,
 podoben černě hořícímu keři,
*Poezie je ve všem. To
 je největší argument
 proti poezii*
 podoben horlivému hrbu horizontu,
*Hrb a jiné přežitky
 minulosti*
 a hned zas laskavé kamennosti
 patníku,

*Neomylnost a jiné neduhy
dospívání*

podoben běžci z Marathónu
a hned zas sám sobě

*(Ale jádro věci není
v ní samé)*

podoben démonu nepřítakání,
*Čím negativnější typ,
tím častěji říká ano*

podoben padlému andělu,
*Padněte, nebudete
labilní*

podoben ukazováku tmy zdola.
*Ale jádro věci není
v ní samé.*

Faust spěchá domů,
kruhy se zmenšují jako smyčka
utahovaná na hrdle tajemství.

A když už se Faust vidí u cíle,
když už vidí dům
a hledá svůj trvale pohřešovaný
svazek klíčů,

hotov užít znamení kříže,

Je kříž lidštější

než přímka?

nebo znamení přímky,

*Kritikou přímky vzniká
pomlčka*

nebo znamení srdce,
*Kolika orgánům se říká
srdce?*

znamení srdce na dlani.
*Srdce ano, ale kde máme
tu dlaň?*

Když už přistupuje k domu
a pudl dychtivě kříží ulici
jako kámen, který se má stát
hvězdou,
tu náhle,
jako když padne nůž
a na půl špičky zabodne se,
prosmýkne se autobus
a
pudl je přejet a dohasíná.

Faust trne,
posunut z historie
o zrnko písku,
o centýř pitomosti
stranou.

3

Jádro věci není

ve věci samé

Babička říkávala
Zmejená neplatí,
ale jakýsi kostižer stejně
sídlil v chlebové díži
každého svatvečera.

Faust zvedne pudla
a krev jako ornát, co se obléká
přes hlavu,
kane mu před kroky.

A jde a bezděky objevenými klíči
otvírá dům a chodbu
a pracovnu a večer
protistojící s kosmem.

A klade pudla na otevřenou knihu
a písmena sají hrdélky po staletí
nesycenými,
a stránky sají kůží svého bezvědomí
a je to jako
červená šaškovská čepička
na ploché lbi literatury,
a je to jako několik iluminovaných
iniciál
za písmenem Zet.

*Vyjte. Nebudete mít
starosti s pravopisem*

4

Faust, nerozžihaje, neboť bolest
sama svítí odraženým svitem
smrti,
stojí, bez rukou, a mluví:

Pse a nic než pse,
který jsi mohl být jinotajem stvoření
a nejsi než vlastní smysl smrti,
který jsi mohl být zvěstovatelem
jiného, a nejsi než
chřupnutí kostí,

pse a nic než pse, černý, bílý, a jakýkoli,
posle s prázdnou, protože ani
není tajemství,
kromě nitek, které z nás
vedou za zárubeň věcí, za límec krajiny
a do rukávu hvězdy,

*Jádro věci není
ve věci samé*

pse a nic než pse,
s očičkama zahleděnými
do sladké mušle hrůzy,
zůstaň, jsi tak krásný.

*Verweile doch, du bist
so schön*

A Faust cítí, jak miluje psa láskou,
jejíž podstatou je beznaděje, právě tak
jako beznaděj má podstatou lásku,

ví, co by měl dělat, ale nemůže,
nemaje obvazů
ani
veterinární licence
ani
právo opravovat činy autobusů,

*Jádro věci není
ve věci samé a často
ani*

v našich rukou

Faust jen ví
Z dálky zaznívá vytí sirén
a skomírání zvonů,
je velmi dávno po velikonocích,
přichází pan Vágner, aby
se poptal po zdraví,

*Dobrý člověk bude žít,
aby o posledním soudu
promluvil o výhodách
naftalínu*

pes je natažen a jeho zornice
objímají obzor
a listy knihy se pod ním chvějí
jako bílé šeptající rty.

A Faust ví,
že o tom nebude mluvit,
a když, tak jen čárkou,
a když, tak jen slovem ve velké nové
knize.

Je to spíš jen jako
šedivá srst na duši,
jako vnitřní uniforma
neznámého vojína.

A tedy jde a započíná obraz,
nebo malou veselou písničku,
nebo velkou novou knihu.

*Nic se nestalo, ale
vždycky jsme to předvídali.*

Koneckonců je tuš
první sestrou krve
a píseň je stejně definitivní
jako život a jako smrt
a stejně bez jinotajů,
bez transcendence
a bez cavyků.

Moudrost

Ale poezie necht' není houštinou,
byť liboskvoucí, v níž mizel by
vyděšený koloušek smyslu.

A toto je příběh moudrosti,
jež je spojena s kořínky života,

A tudíž
je ve tmě
a slepá.

Chlapeček ještě prostý
konopných pout řeči,
Jen s deseti rolničkami slov
na jazyku.

Ale již v železné košili nemoci,
těžší, než unesl by muž vstoje,
V bílém boxu, podobném skleněné hoře,
z níž všichni rytíři
střemhlav spadnou —

Nic není v mysli, co
nebylo v životě

(Tenkrát ještě byly
tuberkulózní záněty
mozkových plen).

Na Štědrý den dostal své první
hračky, žirafu a červené auto.

A na chodbě — daleko mimo tuto
pevninu — stál stromek
se slzami v očích.

Nic není v životě,
co nebylo v mysli,

A chlapeček si hrál, uprostřed
příznaků a v modrém údolí
teplotní křivky,
A mezi dvěma bederními punkcemi,
jež nejsou nepodobny
křížování,
Hrál si s žirafou a červeným autem,
které znamenaly
korunní poklad času,
všechny vánoce a
všechny Kašpárky světa.
A když jsme se ptali, co by
ještě chtěl,
Řekl s horečným pohledem
odtamtud:
Už nic.

Moudrost není v mnohém,
ale v jednom

(Tenkrát ještě záněty
mozkových plen
zabíjely).
Byly to velmi bílé vánoce,
sníh až v kořenech,
mráz až v nebi
A chvění skleněné hory bylo
pod rukama.

A on si hrál.

Encyklopedie. Suma vědění

Obrovský hnědý a bílý býk,
pověšen na řetězech
za zadní vykloubenou nohu,
převislé břicho
křečovitě stažené,

je vlečen škubavou tlamou po zemi
& zvolna podřezáván
nad děravou jámkou.

Obrovské vypoulené oko
se obrací dovnitř,

kde trvale šmátrá
jakýsi nehtík,
hledaje,
co je to

β — glucuronidasa.

*Prázdnno se neblíží jako katastrofa a příval. Prázdnno sákne.
Prázdnno sákne nespraveným krovem a zastíněným psacím
stolem. Prázdnno sákne trhlinami v cestách i trhlinami
ve snech. Paklíč, jímž prázdnno otevírá, se nazývá
Jó-to-já-už-házím-za-hlavu.*

*Prázdnno není poznáním bezmoci, ale požadavkem bezmoci.
Přiznání si nároku na bezmoc. Chtěním bezmoci.*

*Prázdnno jsou kapky, které sami pokládáme za povodeň, která
podle zákona má přijít po nás.*

Sdružené pojištění domácností

Za soumraku se ozývá
kutění, vrzání, kejhání
ze všech příbytků,
ze všech sídlišť,
ze všech hrobů.

Příčinlivé pařátky
ručkujej po sloupu věčnosti,
zatímco hlavy
klesají ke dnu.

Když trhne tma, Hérakles
táhne blátivou ulicí
a ptá se dům od domu,
kde bydlí
Augiášovi.

0.53 místního času. Vypuknutí nepřátelství

Vzdálené práskání přestřelek.

Nevůle. Říhání.

Hukot temných kolon po silnicích.

Polykání. Polykání.

Poslední zprávy špiclů. Ruch run.

Rosný bod hnusu.

Čas Nula. Start letadel. Třeštění trysek.

Křečovitý stah pod žebry.

Rakety se valí beztvarym nebem

k ústí.

A ožralý génius světa

vyvstává nad zeměmi

a zvrací —

a zvrací

černé chuchvalce v podobě

nedonošenýc

plodů.

Útěk něčeho podobného pavouku

Žene se jako smetí ve vichřici,
ale není větrku, jen pohyb
nervů uvnitř,
žene se, ryšavý,
jako ostnatý krystal děsu,
každá noha o své vlastní hrůze,
jedna přes druhou
a dohromady
úprk

    nohou
    & hlavy
    & kusadel
    & břicha s hrudí
    & chlupů
    & chitinu
    & bradavek
    & pohlaví,
žene se jako myšlenka na ortel,

    svatý's, svatý's, svatý's,
    Hospodine zástupů,

zbloudilý projektil, který
vystřelili na konci triasu a ještě
letí

    po betonu (nápis: Východ.
    Vchod.
    K stání.
    A... B... C...),

po asfaltu (vzorky pneumatik;
bota 42;
duha oleje;
modrý písek),
po vyprahlé stěně drtivé hudby
(den je krásný,
den je krásný,
den je krásný,
s téébou),

přijď Království tvé,

každé oko naplněno facetovanou
vidinou podešve,
která neodvratně rozšlápne,
dříve nebo později,
každé oko naplněno rozpolcenou
vidinou škvíry, která není
a nikdy nebude,

chléb náš vezdejší
a neuvod' nás

žene se, vydávaje neslyšitelný
nářek slepce, nehmatatelné
chvění, které přichází
těsně před dopadem rány,
podivný běhutý uzel impulsů,
které se štvou navzájem
v ohnivém kruhu a výsledný
pohyb je vysychání,

jakož i my odpouštíme

ztrácí nohu,
nebo makadlo,
jež ještě chvíli
samo prchá se svým
podílem zvířeckosti
& něhy,

totoť jest krev má
a tělo mé, které se dává
za vás

žene se ve strašné logice
mozkových zauzlin
předojećnových &
zadójćnových,
vleka svá vajíčka, co chcípají
jedno po druhém, své spermie,
co pukají s jemným bubnováním,
svou mízu sotva okysličenou
z posledního,
své vzdušnice troubící
jako proděravělé tuby z Jericha,
své nedomykavé chlopně bytí,

ve jménu Otce i Syna
i Ducha
Amen

žene se jako smetí ve vichřici —
a je bezvětrí,

čtrnáctého září, úterý,
Radomíra,
odpoledne, slunce margarínové,
(den je krásný,
den je krásný
den je krásný,
s téébou)
jdeme dál,
trápíš mě jako malého psa,
říkáš,
a zní to jako
dávná zpráva
z podloží
Elysejských polí.

*A není prázdnota věcí jediného člověka, izolovaného jedince.
Ve svém aspektu neuspořádanosti se stává věcí všech,
zkonkrétňuje se jako životní prostředí, je vdechována,
infikuje, zmnožuje se, epidemizuje.*

*Její ohniska leží tam, kde není samočisticí síly pevného
mezilidského řádu, kde se nelze opřít ani o historii, ani
o starou krásu ani o nový silný obraz života. Tam, kde věci
i myšlenky závisí plně na novotvoření a na nově vtiskovaném
řádu, a není dokonalosti v novotvoření a není pevnosti v řádu.*

Tramvaj v půl šesté večer

Červený projektil
zadřený v oku zduřelé muly města.
Prám Medusy mezi chodníky
    náměsíčných Pompejí, zavalených
    mazem marnosti.
Muzeum dvou set stejných obrazů,
    vlečené burlaky zevnitř.

Hrotnatý výkal historie.

A jede se,
    vší silou,
    na nervovou dřeň,
    s nasazením života,
                                    jede se.

A veze se
špičák mezi řezáky,
jazyk zdřevěnělý nenávisť,
otep rukou a nohou
tvorů Deukaliónových,
rybí kost v dužině kanárčí a
žihadlo beránka v kožichu vlka,
Švejtkova rukavice s Bretšnajdrovou buřinkou,
    pod dozorem tak zcela trpce zelené
    muchomůrky hliznaté
                                    veze se.

Veze se, veze.
Jo a lidi. I ti. Neboť
člověk dobrý žije ještě.

Nedomykavé chlopně měníren
rozhánějí
samootravnou krev.

A ona proudí
se zurčením, jež připomíná
drkotání kár
jedenáctého thermidoru
v Paříži.

Hra na neomylnost

*Kdo ani nemrkne ani nemukne
Ten si svou kůži vyslouží.
— VASKO POPA*

Nasadíme si jednu ze svých hlav,
černou v noci a
bílou ve dne,
ale nejraději šedivou
pro každé povětrí,

zakřívíme poněkud
světlo hvězd
a narovnáme (poněkud)
let ptáků,

vyjmeme své oči
a podíváme se do nich,
velmi smutné a velmi
unavené oči,

zapřáhneme kočku nebo rybu nebo psa
trhneme opratí,
bijeme bičem,
kočka se cuká na místě,
ryba krvácí ze skřelí,

ale my už jedeme,
letíme, už jsme tam,

všecko mizí, ze všeho jsou čárky nebo
bludná světélka v dálce nebo
růžová tlamička nemukání,

a už jsme tam,
nedosažitelní, neviditelní,
a když si teď
ukážeme prstem na hrud',

ruka projede
na druhou stranu konce
a prst ční
jako stožár korábu,
který nikdy nevyplul
a neexistoval.

Tahle hra se často hrává.

Zvěstování

Mohlo to být bludné ržání noci venku
pod oknem,
když usíná oheň.

Mohlo to být znění jerišských trub,
mohl to být sborový zpěv
hrbáčků pod sněhem,
mohlo to být slovo dubu, vrbám,
a mohlo to být klubání moudivláčka
pod křídlem sovy.

Mohlo to být rozhodnutí archanděla
a mohla to být zlá věštba mloka.
Mohl to být pláč naší jediné lásky.

Ale k nám se obrátil přístolní činovník
řka:

Naslouchejme: Je třeba, abyste naslouchali.
Očekává se, že budete naslouchat.
Ještě směleji naslouchejte,
naslouchejte, naslouchej, naslouchá,
naslouchají, směleji,
naslouchejte ještě směleji,
směleji naslouchejte ještě,
na slou chej te,
NA S LOU CHE J TE,
NAS Lo Uc Hej Te Nas —

A tak jsme neslyšeli ani ň.

My, co jsme se smáli

Byli jsme vykázáni
ze třídy, z náměstí,
z herny,
z burzy, z tržiště,
z obrazovky a
zlaceného rámu,
jakož i z jakékoli
historie,
my,
co jsme se smáli.

Město povyroستlo vážností
o dvě poschodí
a odposlouchávací zařízení
lépe odposlouchávala
(v tom tichu)
a strážci bran
ještě lépe střežili brány
a láska sahala po noži
a nůž sahal po krvi
(v tom tichu)
a krysy byly ještě více
kryсами (jež se nesmějí, nikdy),
jak jen jsme byli vykázáni, my,
co jsme se smáli.

Něco pterodaktylů
kroužilo těžkým nebem
a z květináčů rostly

přesličky a plavuně
a elegický mastodont
vyhlížel z radnice,
zdali se nevracíme,
my,
co jsme se smáli.

Nevraceli jsme se.
Šli jsme vymletou dlažbou,
dlouhou, nekonečnou ulicí
mezi skladišti a továrnami,
mezi obrobnami a sběrnami,
mezi popsanými zdmi
a prázdnými domy,
kroky, kroky, kroky,
protáhlým, vřetenovitým prostorem
mezi keři, mezi krtinami
a
minovými poli
a
někdo zakopl
v tom tichu... a ono nic. Jen ticho.

A tak jsme se smáli.

Rozhodně se nedomnívám, že naše bytí je podstatou; naše bytí jest naplňovati podstatou; v onom „jest“, v onom „jest třeba“ jsme právě my. Či já.

Ale jaký zvláštní vztah stává mezi tím, co je, a tím, co má být, mezi bytím a naplněním bytí. Sen je to, co přesahuje existenci a co přesahuje snícího. Sen je to, co má být. Ale prvním krokem k splnění snu, prvním krokem realizace a tedy přesahu se stává obsah snu nikoliv už jen projevem svobody člověka, ale příznakem závazku. A jest nám velmi obtížno se závazky, byť byly zplodinou naší svobody; jak výjimečné je dopsat knihu se stejným pocitem dokonalosti, s jakým byla započata. Jak obtížno je pokračovat v přátelství se stejnou čistotou, jakou bylo započato.

Jak obtížno je dostavět kůlnu z prken stejně přesně lícovaných, jako bylo to první a druhé.

Není jen napětí mezi skutečností a snem, ale i mezi snem a uskutečněním snu.

A v napjatých švech vniká prázdnota.

Napětí, které vede uskutečňování, pokračuje nad uskutečněným. Napětí trvá a petrifikuje. Kornatí. Stává se stabilním znakem a orgánem. Není už jen stimulací, ale i rezignací. A ve zkornatělých švech vniká prázdnota.

*Žádáme si svobodu i nad tím, co jsme svobodně zvolili.
Ale tato svoboda je sama proti sobě. Tato svoboda znamená
uzavřenost v přibližném, nemožném, neskutečném; uzavřenost
v marnosti.*

*A právě toto je lidské? Odkud se bere tento pocit
a nakonec tato koncepce lidského? Lidského, které jest
v protiřečící si svobodě, ve svobodě zrazovat vlastní sny
a počátky sebeuskutečnění, ve svobodě zrazovat svůj řád.
Ve svobodě, která jde proti jedné z mála evidencí o sebeuskuteč-
nění, proti evidenci, jíž je věda v nejširším smyslu tohoto slova.*

*Toto romantické lidské není lidským, ale ústupem z lidského.
Není naplněním bytí, ale regresí na bytí bez nároků, bez
naplnění, bez podstaty.*

Anatomie absolutna

- A. Když jsme se
pustili do křížku
s nepřízní počasí.
- B. Když jsme se
pevně rozkročili
na zemi.
- C. Když jsme zúčtovali
s postupem
ode zdi ke zdi.
- D. Když jsme sytými barvami
vykreslili
kontury horizontů.
- E. Když bdíme
nad průzračnou
čistotou odkazu.
- F. Když hledíme
smělým okem vstříc.
- G. Když jsme vrostli
v nerozbornou jednotu.
- H. Když jsme to vyhodnotili
a stojíme v slovu.
- I. Když jsme se
hrdě rozmáchli.
- J. Když jsme se
zapsali zlatým písmem.
- K. Když nečekáme milostí
a nehledíme vpravo vlevo.
- L. Když padla kosa na kámen.
- M. Balzám na bolest.

- N. Náplast na ránu.
O. Oko za oko.
P. Jiskra v temnotách.
R. Krůpěj na zprahlé retě.
S. Vrabec v hrsti.
T. Sprcha na horké hlavy.
U. Když bylo nalito čistého vína.
V. Když nám rostou
    jako houby po dešti.
Y. Když nelitujeme
    potu ani námahy.
Z. Když víme,
    kde nás tlačí bota.
Z. Když víme,
    kde nás tlačí bota.
Z. Když víme,
    kde nás tlačí bota.

Anatomie skoku do prázdna

- A. Používání výtahu
směrem nahoru
je povoleno, pokud
- B. Používání výtahu
směrem dolů
není povoleno, pokud
- C. Používání výtahu
směrem nahoru
- D. Používání výtahu
směrem dolů
- E. Používání výtahu
směrem
- F. Používání výtahu
- G. Používání
- H. Pou —

Anatomie vzdáleného oka

- A. Vidění
jako nepatrný plazivý vřed
na rohovce.
- B. Jehélka
dvounulka
pronikající zornicí.
- C. Dusivý, minuciózní
zápas
úhlů odrazu a úhlů
lomu.
- D. Skelná, krystalická
řeka Styx; tkví
trosečnická zpráva
ve flaštičce.
- E. V etruské váze sítnice
marně čeká
bílý kůň noci,
černý motýl poledne,
opuštěný, samodruhý.
- F. Ržání ticha.
Zření nezřeného
a tedy nezření.
- G. A z mozku burácení motorů,
protáčení kol,
žár,
řev
stoupající
- H. K imaginárnímu zrcadlu
prázdného nebe.

Anatomie nedělního rána

- A. Kra plujících
horkým proudem
k pólu
neurčitosti.
- B. Maják zoufající
na pobřeží
makových buchet.
- C. Předškolní hudba;
argot domorodců;
brebentění v kalendáři:
pásek puštěný pozpátku.
- D. Požárek spásá trávu
a v záhumení
smutnice vojenské
táhnou.
- E. Rána z děla
nad rovinami.
- F. A dobyvatelé
couvají z Bastily.
- G. Neboť uvnitř
je totéž.

Svoboda není návratem do prázdna, ale bytím v úplnosti. Svoboda není regrese z integrací a determinací, ale uskutečňování vyšších forem souvislosti. A závislosti. V opačném případě by byl novorozenec svobodnější než Beethoven a Komenský; a vačice by byla svobodnější než novorozenec.

Svoboda je cílem — a tedy i poutem kultury a civilizace; svoboda, která se hledá v regresi do dávných stavů lidstva a člověka je contradictio in adiecto: proč jinak jsme podnikali tu štrapác s polidšťováním opic?

Svoboda jako hledání vyšších forem determinace lidského předpokládá pak zajisté plné a rozvité vědomí moderního člověka, nikoli intoxikované podkoří lidského mozku a nikoli vyvázanou individualitu bloumající ve staré přírodě blesku. Hnilob a dřevokazů, kvítek a páření. Neboť stejně nemůžeme manipulovat kolektivní duši občanů tak, aby se šťourala v sobě, když se může šťourat v televizoru. Nebo v politice.

Svoboda — tak snadno definovaná negativním výměrem za tyranie — je novou definicí člověka ve společnosti a člověka a společnosti, svoboda je sebeřízení, sebeřízení obtížnější a přísnější než úklady tyranů. Požadavek svobody, který se obrací proti tyranům i proti dálnicím, tělocviku a politické ekonomii, obrací se sám proti sobě a proti ničemu dál; a tyranům to dělá velmi snadné.

Maratónský běžec je svobodnější než vagabund a kosmonaut je svobodnější než mudřec ve stavu levitace. Jestli ne, pak je důslednější štěkat než psát básně a žít v leprosáriu než žít v San Francisku. V Praze.

Anatomie ticha

Na dosah ruky je
stěna skla
utkaná dvěma miliardami osmi sty milióny
fosilních pavouků.

Tu a tam do skla vsazená
tvář Kenyapitheka,
loketní kost praženy
vznešeného rodu,
čelenka zkrocené saně.

Slovo uvnitř slova...

Klavír rozbouřený
od obzoru po obzor,
klavír duhových klávesnic,
elektronický klavír,
po němž hmatá drápy
sedmiprstá ruka
kosmatého ďábla hlubin.

Slovo uvnitř slova, neschopné

řící slovo...

A jiná ruka marně podaná,
překvapivě vlastní. Mizí
v nahodilém mraku a
vynořuje se za zády
prosakujíc houbovitým
tělesem krve,
zuřivě tisknouc své
kloubní skřípění.

Slovo uvnitř slova, neschopné

řící slovo

V temnotě zavité³
Ale skutečnost je zakřivena
a stěny dramatu se sbalují
do trychtýře mravkolva,
táhlý vír jako had z vejce
vsává sklovitost i
lana svalů a
cukrová vata měst
a myšlenky Macbethů
a sny Julií
krouží závratně
rychleji a rychleji
do mléčného
trychtýře,
kde
sedí
anencefalický
fízl
a visí vám na rtech:
Slovo uvnitř slova...
V temnotě zavité

---

3 T. S. Eliot

Bez názvu

Zajisté můžeme číst v kopřivách a
pojít Marcela Prousta.

Zajisté můžeme tvořit protilátky
na tři doby, podle rozpočítadla.

Zajisté můžeme platit reparace Skythům.

Zajisté můžeme Polárku pokládat za
zvláštní případ puštěného oka.

Zajisté můžeme přinést dědečka v kornoutu
na trh s vanilkou a superfosfátem.

Zajisté můžeme vyměnit Jana Lucemburského
za dvě pálky ku hře v čampuli.

Zajisté můžeme slepě věřit chroustům
jejich učení o sexuálním životě lebek.

Zajisté můžeme štěkat a pářit se o novoluní.

Zajisté můžeme mléčně kvasit v Patagonii.

Zajisté můžeme přísahat, že nejsme živi,
nebudeme živi a nikdy jsme nebyli živi.

Zajisté můžeme odtéct nejmenší dírkou
v koňském kaštanu.

Jen kdyby nám někdo, pokud možno pánbůh
nebo jeho odpovědný zástupce,

řekl, co to znamená
Zajisté
a co to znamená
Moci.

(Září 1968)

Zajisté je báseň jen hra.

Zajisté báseň neexistuje než v okamžiku vzniku a v okamžiku čtení. A v stínohře paměti nejvýš.

Zajisté není možno vstoupiti dvakrát do téže básně.

Zajisté má básník „od počátku dojem, že neexistuje žádný cíl“, jak praví Henry Miller.

Zajisté se stává umění obecně přijatelným tehdy, když poklesá v mechanismus a když z řádu se stává návyk.

Ale ve své marnosti, ve své zoufalé závaznosti slova, ve svém prvotním řádu zrození a znovuzrození je báseň pořád ještě nejvšeobecnější garancí, že se dá ještě vůbec něco dělat, že se dá něco dělat proti prázdnu, že nejsme odevzdáni, nýbrž že se odevzdáváme.

Nejobecnější zárukou, že se neskládáme jen z faktů, z faktů, které jsou činy odumřelé ve věci, jak říká Ernst Fischer.

Pokud se ovšem básni, která je skromným pokusem básníka nerozpadnout se teď, nýbrž až za chvíli, nepřikládá význam kamene mudrců a spasení vesmíru a záchrany zblblého lidstva. Neboť umění problémy neřeší, nýbrž jen opotřebovává.

Neboť umění je věrností selhání.

Neboť báseň je tehdy, když už nic jiného nezbývá.

Ačkoli...

Tajno

Domníváte se, že je to ulice,
ale je to rukáv bezrukého.
Domníváte se, že je to radost,
ale je to zvonění telefonu
v prázdném pokoji.
Domníváte se, že je to spánek,
ale je to bezmezná svíjení
neuronů v brokátové krabici.
Domníváte se, že je to příběh,
ale je to předvolání.

A u pramene dešťů sedí soudce
o slepičí hlavě
V křesle z vydělané kůže filosofů,
v aureole mušinců,
V hudbě redukované na kňučení
ve světle zdušeném
do elektrických šoků

— To vše za příčinou utajení —

U pramene dešťů sedí soudce
o slepičí hlavě
A drží
říšské jablko tmy,
Které má uvnitř
větší jablko
Polostínu.

Rozumno

Po herním plánu ulic
šeré stařeny postupovaly
vždy o několik polí,
jako dřevěné figurky
ve hře
Obléhání hradu.

Na kostce padalo
pořád Jedna.

Jen on sám
slyšel kovový praskot
havárie. Sklo, kutálení, pád.

Ležel.

Jeho srdce se svíralo
a z jeho hlavy bílé myšlenky
vytékaly
směrem k tobě,
má lásko.

Lyrično

Malý slon Pěťa kráčí v porcelánu.
Rozměrná vlašťovka krouží potrubím.

Sledujeme průlet tunguzského meteoritu růží
& cestu červotoče ke hvězdám.

Prošli jsme celou veselou knihovnu loutek
& celou smutnou knihovnu loutek.

Prozkoumali jsme koláč hrozinku ke hrozince
& panenku od panenky dívčí oči.

Velice dlouho jsem šel sám:
strom, kořen, kořen, vlášení, jíl,
kámen, jíl, jíl, jíl, kost,
zakázaná cesta,
volání k obědu.

Zjevení, přelud, přelud, kouř & dým,
záblesky, nic, nic, hlášení
úředně stanoveného ponoru na zítřek.

Písmeno na regále,
myš v obrazárně.

Nebesa: každý hajzl vyhlíží
jako jasné slunéčko.
Hlubiny: z každého lívance démon.

Nenašel jsem nic,
ale mohu to říci.

Ačkoli...

Miroslav Holub

Ačkoli

Edice Čeští básníci 20. století

Ilustrace na obálce Sunward Art/Shutterstock.com

Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání

Verze 1.0 z 5. 2. 2021

ISBN 978-80-274-1434-5 (epub)

ISBN 978-80-274-1435-2 (pdf)

ISBN 978-80-274-1436-9 (prc)